

ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ ОХОРОНИ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Частина 2. Підтримка інновацій для малих і середніх підприємств, захист прав та міжнародний вимір

Геннадій Андрощук,

*завідувач лабораторії правового забезпечення розвитку
науки і технологій НДІ інтелектуальної власності
НАПрН України, кандидат економічних наук*

4. Підтримка інновацій для малих і середніх підприємств

Частка малих та середніх підприємств (далі — МСП)¹ становить близько 99 % від усіх підприємств країн ЄС. Вони забезпечують 85 млн робочих місць у Європі. Успішне використання прав промислової власності (далі — ППВ) може забезпечити істотні можливості для зростання МСП. Однак, МСП часто не повною мірою використовують можливості, котрі пропонують їм ППВ². Дослідження показують, що вони використовують формальні ППВ дуже незначною мірою, надаючи перевагу іншим методам захисту, таким як комерційна таємниця чи маркетингові переваги [10]. Якщо це відбувається через недостатню поінформованість або брак підтримки, то ситуація потребує негайного вирішення, зокрема завдяки оперативній політиці стимулювання та заохочення.

4.1. Полегшення доступу МСП до прав промислової власності. Висока вартість часто стає причиною для МСП, аби не мати формальних ППВ.

На відміну від торгових марок і промислових зразків, МСП не можуть обирати собі національну або міжнародну юрисдикцію, подаючи заявку на патент. Набуття чинності Лондонською Угодою³ від 01.05.2008 року допоможе МСП отримати переваги від єдиного ринку завдяки скороченню витрат на отримання загальноєвропейських патентів⁴. Утім залишається ще величезний потенціал для поліпшення економічної ефективності за рахунок доступного патенту ЄС⁵, якого МСП вимагали на консультаціях до Закону про малий бізнес⁶. Одним з 10 принципів, які конституював Закон про малий бізнес, є те, що ЄС і держави-члени повинні заохочувати МСП отримувати більше користі від можливостей, запропонованих єдиним ринком, зокрема й, доступу до патентів і товарних знаків.

Серед інших можливих шляхів вирішення проблеми запропоновано низку ініціатив для МСП, таких як проведення попередніх розробок або субсидювання перших 10 патентних заявок⁷,

* Продовження. Початок у № 4, 2013.

¹ Commission Recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium-sized enterprises OL L 124 20.5.2003 p.36 — *тут і далі прим. в авторській редакції.*

² «Implementing the Community Lisbon Programme Modern SME Policy for Growth and Employment» COM(2005) 551 final.

³ The Agreement dated 17 October 2000 on the application of Article 65 EPC [2001] OJEP 549

⁴ Див. <http://www.epo.org/patents/law/legislative-initiatives/epc2000.html>.

⁵ «Enhancing the patent system in Europe» COM (2007) 165 final — see Annex II and references therein for calculations of cost benefits of the London Agreement and Community patent».

⁶ http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/sba_en.htm#aa.

⁷ http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/hearing/preliminary_findings_en.pdf.

що можуть стимулювати використання ППВ (тут і далі виділено автором). Зниження витрат для МСП (наприклад, шляхом зниження вартості обробки заявки⁸), запровадження цільових субсидій⁹ або зменшення ставки оподаткування для доходів, отриманих від ліцензування ППВ¹⁰, — визначення найбільш ефективної ініціативи могло б слугувати підставою для ґрунтовного дослідження¹¹.

Як результат, Європейська комісія:

- *продовжує роботу над економічно ефективною, якісною та юридично захищеною патентною системою європейського рівня й над патентом Співтовариства і загальноєвропейською патентною юрисдикцією;*
- *досліджуватиме, яка структура оплати за майбутній патент Співтовариства може бути запроваджена для полегшення доступу для МСП.*

До запровадження патенту Співтовариства державам-членам пропонується в межах програм ЄС з державної підтримки наукових досліджень, розробок та інновацій¹²:

- *використовувати положення для підтримки прав промислової власності;*
- *вивчити шляхи, що допоможуть МСП більш ефективно використовувати права в межах цієї структури, такі як зниження патентних зборів або надання по-*

даткових стимулів для заохочення ліцензування.

4.2. Полегшення доступу МСП до процедур вирішення спорів. МСП часто мають обмежені ресурси, щоб ініціювати судовий процес, зокрема, здійснити патентний позов. Доступна, ефективна та надійна загальноєвропейська патентна юрисдикція вочевидь стала б ефективним засобом правового захисту. Спеціалізовані суди з інтелектуальної власності діють, зокрема, в Австрії, Великобританії, Німеччині, Індії, Туреччині, Кореї, Росії, Швеції, Японії. Ведеться активна робота по створенню Європейського патентного суду, рішення якого будуть обов'язковими практично для всіх країн ЄС.

Інше запропоноване рішення — страхування на випадок патентного спору. В останньому дослідженні на цю тему¹³ Європейська комісія оцінила можливість невеликої кількості схем. У результаті дійшли висновку, що тільки обов'язкова система буде економічно життєздатною. Проте, цей результат ставлять під сумнів нещодавні роботи зі створення добровільних схем. З огляду на це, Європейська комісія залишає подальший розвиток цієї галузі під своїм наглядом.

Механізми альтернативного вирішення спорів (далі — МАВС), зокрема посередництво, можуть доповнювати судову систему та стати реальною альтернативою як для МСП так і для великих компаній, якщо вони є швид-

⁸ Small entities can obtain a 50% fee reduction under US patent law, see http://www.uspto.gov/web/offices/pac/mpep/mpep_e8r6_appx1.pdf.

⁹ For example, subsidizing first-time patent applicants (e.g. 1er brevet service of OSEO Innovation in France or INSTI SME Patent Action in Germany), or allowing further subsidies (e.g. IPAS service in Ireland).

¹⁰ Some countries allow income tax reductions from license revenues from patents.

¹¹ A memorandum on removing barriers for a better use of the IPR system by SMEs: A report for the Directorate-General for Enterprise and Industry June 2007 at http://www.proinnoeurope.eu/NWEV/uploaded_documents/IPR_Expert_group_report_final_23_07_07.pdf.

¹² OJ C 323, 30.12.2006 2006, p.1

¹³ «The possible introduction of an insurance against costs for litigation in patent cases» by CJA Consultants Ltd at http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/studies/pli-report_en.pdf — a follow-up study.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

кими, надійними й економічно ефективними. Директива 2008/52/ЄС¹⁴ забезпечує основу для посередництва в міжнародних спорах. Вона полегшує доступ до вирішення спорів шляхом врегулювання ключових аспектів відносин між посередництвом і цивільним судочинством та надає корисний інструментарій для розвитку посередництва. Європейська комісія також закликає до застосування високих стандартів посередництва у вирішенні внутрішніх суперечок і спонукає до використання Європейського кодексу професійної практики для посередників¹⁵ з метою підвищення якості й узгодженості посередницьких послуг.

У контексті роботи над патентом Співтовариства та інтегрованою системою патентної юрисдикції вивчається необхідність запровадження патентного арбітражу та посередницького центру на рівні Співтовариства для врегулювання випадків, коли об'єктивність викликає сумнів. Доповнюючи МАВС за межами ЄС, цей центр може забезпечити близькість і кращий доступ до ініціювання та розгляду патентних спорів МСП. Центр дасть змогу створити список авторизованих посередників і арбітрів, що діють під юрисдикцією ЄС і могли б допомогти сторонам у врегулюванні суперечки. Хоча МАВС не матимуть обов'язкового характеру, суддя інтегрованої патентної юрисдикції буде уточнювати у сторін можливість для врегулювання спору шляхом арбітражу та посередництва.

Як результат, Європейська комісія бере на себе зобов'язання:

- *дослідити шляхи додаткового стимулювання та заохочення по-*

середництва й арбітражу в контексті роботи над загальноєвропейською системою вирішення патентних спорів.

Держави-члени ЄС мають забезпечити достатню підтримку МСП для захисту своїх прав промислової власності в контексті Лісабонської стратегії.

4.3. Забезпечення підтримки МСП при управлінні правами промислової власності. Незважаючи на велику кількість фінансованих державою служб, які надають підтримку МСП на теренах Європи, вельми небагато з них спроможні надавати високоякісні послуги. Та деякі «острівці» добре розроблених програм усе ж існують¹⁶. Охорона прав інтелектуальної власності впродовж усього їх життєвого циклу має розглядатись як невід'ємний елемент бізнес-плану компанії поряд з іншими інтелектуальними активами. Якісна підтримка МСП при управлінні ППВ повинна бути пристосована до їхніх індивідуальних потреб. Це вимагає тонкого поєднання технічних, юридичних і бізнесових аспектів. Ініціатива підготовки консультантів «ip4inno»¹⁷ готує тренерів, які спеціалізуються на інтелектуальній власності, щоб розповсюдити знання у спільнотах бізнес-консультантів. Служби підтримки МСП можуть також більш ефективно використовувати власний досвід. Національні патентні відомства й агентства з розвитку технологій, працюючи разом, можуть отримати синергетичний ефект завдяки об'єднанню свого технічного, правового та бізнесового досвіду. Метою проекту IP-Base є сприяння розвитку нових організацій і

¹⁴ Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters, OJ L 136, 25.5.2008, p.3.

¹⁵ Див. http://ec.europa.eu/civiljustice/adr/adr_ec_code_conduct_en.htm

¹⁶ Benchmarking National and Regional Support Services for SMEs in the Field of Intellectual and Industrial Property at

http://www.proinno-europe.eu/admin/uploaded_documents/Benchmarking-Report-SME.pdf

¹⁷ Див. <http://www.proinno-europe.eu/index.cfm?fuseaction=page.display&topicID=63&parentID=54>

служб підтримки МСП. Вона заснована на співпраці між національними патентними відомствами та місцевими інноваційними структурами, зокрема й Європейською підприємницькою мережею (Enterprise Europe Network).

МСП в Європі мають все відчутнішу необхідність у виході на ринки за межами ЄС, що є питанням виживання і процвітання. Надійний захист прав інтелектуальної власності є життєво важливий для МСТ, оскільки надасть змогу повною мірою використовувати нові можливості торгівлі. Європейська комісія докладає всіх зусиль аби надавати допомогу компаніям на ринках третіх країн. Наприклад, у Китаї була запущена Сервісна служба з питань захисту промислової власності, що буде надавати бізнес-орієнтовані консультації з питань захисту прав інтелектуальної власності. Цей пілотний проект є об'єктом постійного моніторингу з метою визначення його ефективності, доцільності його існування на довгостроковій основі, розширення чи модернізації для задоволення майбутніх потреб МСП.

Як результат, Європейська комісія бере на себе зобов'язання:

- *провести оцінку роботи Сервісної служби з питань захисту промислової власності в Китаї з метою надання надійної підтримки МСП в третіх країнах і вивчення можливості продовження і розширення такої підтримки;*
- *сприяти підвищенню обізнаності в питаннях управління інтелектуальними активами серед підприємств і дослідних установ, зокрема й МСП.*

5. Захист прав інтелектуальної власності — боротьба з контрафакцією та піратством. Захист інновацій засобами права інтелектуальної власності має супроводжуватись ефективними

механізмами його впровадження. Контрафакція та піратство досягають тривожних рівнів, що має суттєвий вплив на інновації, економічне зростання та створення робочих місць у країнах ЄС, а також несе ризики для здоров'я і безпеки європейських громадян. У 2005 році обсяг торгівлі контрафактною та піратською продукцією в світі оцінювався в 200 млрд дол. США¹⁸ Контрафакція та піратство — величезні явища, що постійно зростають як за абсолютними показниками, так і пропорційно до глобального ВВП відповідно до тенденцій у міжнародній торгівлі. Тож, існує гостра необхідність посилити дії як усередині ЄС, так і за його межами, для захисту європейських компаній та їхніх інвестицій в інновації.

У виступі Генерального секретаря Всесвітньої митної організації Куніо Мікурія на Сьомому глобальному конгресі по боротьбі з контрафакцією та піратством, що відбувся у Стамбулі (Туреччина) 24–26.04.2013 року, зазначалося, що *«поширення контрафактної та піратської продукції досягло небачених досі масштабів. Пірати застосовують інноваційні технології, і для боротьби з ними також повинні використовуватись найсучасніші засоби. Необхідно відстежувати ланцюжки постачання, зупиняти незаконні виробництва, вдосконалювати систему судового переслідування і ліквідації незаконних мереж, багато ще слід зробити і для освіти споживачів»*. Підтримуючи колегу, Генеральний директор ВОІВ Ф. Гаррі підкреслив, що *«контрафактна і піратська діяльність все ще є головною світовою проблемою, котра впливає на економіку, породжує бідність, порушує права споживачів»* [11].

5.1. Ефективне правозастосування через законодавство ЄС. У межах єдиного ринку, Директива про правоза-

¹⁸ Organization for Economic Cooperation and Development, The Economic Impact of Counterfeiting and Piracy 4/6/07 DSTI/IND(2007)9/PART4/REV1.

стосування¹⁹ є наріжним каменем вкладу ЄС у боротьбу з контрафакцією та піратством. Правильне розуміння й практичне застосування є необхідними для досягнення цілей, визначених у документі. Європейська комісія надає всебічну підтримку державам-членам у впровадженні розробленого плану дій у визначений строк.

У міру необхідності, кримінально-правові заходи також можуть бути способом захисту прав інтелектуальної власності. Однак відмінності в реалізації кримінальних процедур і рівнях штрафів призводять до того, що захист для правовласників у різних країнах досить неоднорідний. З огляду на це, Європейська комісія продовжує спонукати держави-члени ввести в дію ефективні процедури захисту в межах кримінального права.

Якщо суд постановив, що права інтелектуальної власності були порушені, виконання рішення суду та встановлення справедливості не повинно створювати значних труднощів для правовласника. Європейська комісія розглядає Брюсельську угоду²⁰ як крок до спрощення процедур захисту прав інтелектуальної власності на міжнародному рівні. Передбачається також скасування вимоги екзекватури²¹ як попередньої умови для виконання однією державою-членом ЄС рішення іншої держави-члена ЄС.

Як результат, Європейська комісія бере на себе зобов'язання:

- *забезпечити правильне тлумачення і впровадження Директиви про правозастосування 2004/48/ЄС;*

- *розглянути, як транскордонне виконання судових рішень може бути покращена завдяки Брюсельській угоді.*

5.2. Захист при перетині кордонів.

При перевезенні через кордони Співтовариства товарів, які підозрюються у порушенні прав інтелектуальної власності, на них може бути накладене стягнення, відповідно до митного законодавства²². Для того щоб ця ініціатива була ефективною, правовласникам потрібно тісно співпрацювати з митними службами для та обміну даними, що дають можливість працівникам митниці успішно відслідковувати підозрілі вантажі. Така співпраця є одним з пунктів плану дій з митного регулювання боротьби з контрафакцією і піратством, прийнятого Європейською комісією у жовтні 2005 року²³ і схваленого Європейською Радою. Незабаром Європейська комісія презентуватиме результати його реалізації і має намір згодом розробити новий план дій для митних служб, якщо перша спроба буде вдалою. Нещодавні поправки до Митного кодексу, внесені з метою підвищення рівня захисту та контролю, пропонують нові інструменти для швидкого поширення інформації про найбільш динамічні ризики. Ці інструменти повинні бути використані повною мірою.

Кількість спроб транспортування контрафактної та піратської продукції, розкритих співробітниками митних служб, зросла більш ніж на 15 % до більш ніж 43 000 випадків у 2007 році²⁴. Митні органи демонструють не-

¹⁹ Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council of 29 April 2004 on the enforcement of intellectual property rights, OJ L 157, 30.4.2004, p. 16

²⁰ Council Regulation (EC) No 44/2001 of 22 December 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters, OJ L 12, 16.1.2001, p. 1.

²¹ Where there is an exequatur requirement, a judgment given in a Member State which is enforceable in that Member State is enforceable in another Member States when it has been declared enforceable there.

²² Council Regulation (EC) No 1383/2003 of 22 July 2003 concerning customs action against goods suspected of infringing certain intellectual property rights and the measures to be taken against goods found to have infringed such rights OJ L 328, 30.10.2004, p. 16.

²³ «A customs response to latest trends in Counterfeiting and piracy» COM(2005) 479 final.

²⁴ Див. http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics2007.pdf.

абиякі результати, але, вочевидь, це лише частина рішення. Дуже важливо, щоб активні дії митниці супроводжувалися діями із запобігання виробництву і розповсюдженню контрафактних товарів. Крім того, слід визнати, що подальша співпраця з митними службами країн-виробників має надзвичайно важливе значення. З цією метою ЄС разом з владою Китаю підготували план спільних дій митних служб проти контрафакції та піратства.

Водночас уніфікований патент Співтовариства забезпечить повний захист ППВ без «лазівок» на всій території ЄС і зробить ефективнішою боротьбу з контрафакцією та копіюванням продукції, запатентованої європейською компанією. Це допоможе у запобігті ввезенню контрафактної продукції на єдиний європейський ринок, сприятиме її вилученню зусиллями митних органів на всіх зовнішніх кордонах ЄС та видаленню з ринку, в яких би каналах розподілу вона не перебувала.

Як результат, Європейська комісія бере на себе зобов'язання:

- *сприяти використанню правовласниками та митними службами всього арсеналу засобів обміну інформацією з метою виявлення ризиків ввезення контрафактної продукції;*
- *розробити новий план дій для органів митного контролю для боротьби з контрафакцією та піратством;*
- *розробити спільний план дій по боротьбі з контрафакцією та піратством з митними органами Китаю.*

5.3. Додаткові незаконодавчі дії.

Ефективне правозастосування вимагає поліпшення комунікації між Комісією та державами-членами ЄС, міжнаціо-

нальними органами в державах-членах, а також між державним і приватним сектором. Поінформованість про згубний вплив контрафакції та піратства також потребує поліпшення. Споживачі часто пов'язують контрафактні товари з дешевим одягом і предметами розкоші, але ніколи не замислюються про шкоду для здоров'я, якої завдають підроблені ліки, засоби особистої гігієни, електронна техніка чи деталі автомобіля. Крім цього, існує лише обмежене усвідомлення зв'язку між використанням контрафактних товарів і ухиленням від сплати податків, відмиванням грошей, наркоторгівлею, фінансуванням тероризму, організацією злочинних угруповань і експлуатацією дітей. Ідея навчання та підвищення обізнаності про важливість авторського права сприймається як потужний інструмент у боротьбі з піратством²⁵. Формування суспільства «нульової терпимості» до порушення прав інтелектуальної власності сприятиме поліпшенню становища правовласників, зокрема й МСП²⁶.

З метою поліпшення обміну знаннями Європейська комісія співпрацюватиме з державами-членами і вивчатиме як зробити збір і документування інформації про незаконну діяльність більш ефективними. На національному рівні координація між ключовими гравцями, зокрема митними органами, поліцією, органами з розробки стандартів торгівлі, прокуратурою, службами захисту прав власності й судами, може бути підвищена шляхом організації обміну передовим досвідом. Також необхідна ефективна мережа прикордонного адміністративного співробітництва між державами-членами, що забезпечить можливості для швидкого обміну інформацією. Усі ці заходи можна

²⁵ «Creative content online in the single market» COM(2007) 836 final.

²⁶ Effects of counterfeiting on EU SMEs and a review of various public and private IPR enforcement initiatives and resources at http://www.ec.europa.eu/enterprise/enterprise_policy/industry/doc/Counterfeiting_Main%20Report_Final.pdf.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

побудувати на вже наявних системах, таких як системи внутрішнього інформаційного ринку, що можуть бути використані для поширення інформації про контрафактну продукцію²⁷.

Розширення співпраці між державним і приватним секторами може також поліпшити рівень захисту. Європейська комісія збирається дослідити, якою мірою подібна співпраця на рівні ЄС може бути інструментом боротьби з величезними обсягами незаконного завантаження матеріалів, які охороняються авторським правом, та встановлення балансу між необхідністю захисту персональних даних і впливом, який мають файлообмінні веб-ресурси на розвиток індустрії мистецтва. Досягнення домовленості між зацікавленими сторонами на рівні ЄС також може стати кроком до ліквідації торгівлі контрафактною продукцією через Інтернет.

Як результат, Європейська комісія бере на себе зобов'язання:

- оцінити потенційний внесок навчально-просвітницької діяльності для зміни громадської думки про контрафактну та піратську продукцію, як на загальноєвропейському рівні, так і на рівні держав-членів;
- визначити, як можна поліпшити збір інформації та налаштувати її документування, щоб підготувати основу для цілеспрямованих дій з боку органів влади;
- проводити роботу з поліпшення співпраці між усіма гравцями, що беруть участь у боротьбі з контрафакцією і піратством в рамках окремих держав-членів з метою підвищення ефективності дій на національному рівні;
- розробити рішення для створення ефективної мережі адміністративного співробітництва між державами-членами;

- сприяти виробленню консолідованого підходу для державного і приватного секторів у боротьбі з порушеннями прав інтелектуальної власності
- бути посередником у міжгалузевих угодах на рівні ЄС, щоб зменшити обсяги інтернет-трафіку, пов'язаного з піратством і продажем контрафактної продукції.

Державам-членам ЄС пропонується в межах Лісабонської стратегії з метою забезпечення достатньої кількості інформації та ресурсів для органів виконавчої влади конструктивно співпрацювати з правовласниками у боротьбі з порушеннями прав інтелектуальної власності.

6. Міжнародний вимір

6.1. Реформування законодавства про торгові марки. У 2006 році ВОІВ укладено Сингапурський договір про право торгових марок (далі — Сингапурський договір)²⁸, який ґрунтується на Договорі про торгові марки 1994 року та спрямований на створення сучасної і динамічної міжнародної основи для узгодження адміністративних процедур реєстрації торгових марок. Цей договір враховує нові розробки галузі комунікаційних технологій, заходи щодо полегшення тягаря за термінами та прямо визнає нетрадиційні видимі торгові марки і невидимі знаки, такі як звукові і смакові зразки. Також існує ідея проведення спеціальних заходів, аби надати країнам, що розвиваються, технічну допомогу і дати їм змогу повною мірою скористатися положеннями Сингапурського договору. Європейська промисловість може отримати вигоду від перспективного Сингапурського договору лише за умови його ратифікації чи інкорпорації державами-членами ЄС та Європейською комісією.

Як результат, Європейська комісія готує ЄС до приєднання до Синга-

²⁷ Див. <http://ec.europa.eu/idabc/en/document/5378/5637>.

²⁸ Див. <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/singapore>.

пурського договору і закликає держави-члени ЄС його ратифікувати.

6.2. План проведення патентної реформи. Гармонізація патентного права може спростити процедуру отримання патентів за межами ЄС для європейських компаній. Починаючи з 1970 року Договір про патентну кооперацію (далі — ДПК)²⁹ забезпечує доступ до глобальної патентної охорони за допомогою лише однієї міжнародної заявки. Формальні процедури були значною мірою узгоджені Договором про патентне право³⁰ 2000 року, але незначний прогрес був досягнутий в узгодженні Генеральної угоди про патентне право (далі — ГУПП). Країни, що розвиваються, висловили умову, що патентна система має адекватно враховувати їхні інтереси. Та існують невідповідності й у патентних системах промислово розвинених країн. У США володіння патентом присуджується першому, хто реалізував винахід, тоді як у Європі володіння патентом присуджується першому, хто подав заявку на такий патент. Серед інших відмінностей — наявність пільгового періоду в США, протягом якого винахідник може підготувати роз'яснення до своєї заявки, не завдаючи шкоди патентним заявкам, поданим пізніше; а також відсутність зобов'язання публікації заявки, що очікує розгляду патентним відомством США, впродовж 18 місяців з моменту їх подачі або розгляду. На засіданнях Трансатлантичної економічної ради Європейська комісія активно працюватиме з державами-членами ЄС щодо встановлення шляхів просування міжнародної гармонізації норм патентного права. Єдиний патент коштуватиме лише 4,725 євро, порівняно із середньою сумою в 36 000 євро, що витрачається на па-

тент у всіх 25 країнах сьогодні. Доступність патенту, насамперед, надасть перспективи для розвитку МСП завдяки можливості робити вклад в НМА бізнесу, підвищивши його конкурентоспроможність. Істотна гармонізація патентного права надасть можливість спростити процес обробки патентних заявок, сприятиме міжнародному розподілу праці та обміну інформацією між патентними відомствами, та зрештою може зумовити взаємне визнання патентів, виданих різними відомствами. Європа несе відповідальність за забезпечення високих стандартів якості та патентоспроможності, що також є частиною багатосторонньої взаємодії.

Як результат, Європейська комісія працюватиме з державами-членами ЄС стосовно міжнародної гармонізації патентного права під час переговорів з ГУПП та на засіданнях Трансатлантичної економічної ради.

6.3. Захист прав інтелектуальної власності в третіх країнах. З огляду на те, що ППВ є ключовими конкурентними активами для підприємств ЄС, зростає стурбованість зростанням незаконного привласнення ППВ у третіх країнах. У межах реалізації Стратегії забезпечення дотримання прав інтелектуальної власності в третіх країнах³¹ Європейська комісія підкреслює необхідність чіткого виконання своїх обов'язків органами захисту ППВ і співпраці з низкою пріоритетних країн³², визначених на підставі спеціального дослідження³³, що буде проводитись на регулярній основі. Порядок взаємодії з пріоритетними країнами передбачає зміцнення співпраці між країнами-одномумцями, започаткування діалогу з питань захисту ППВ та згуртування технічних ресур-

²⁹ Див. <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/plt/index.html>.

³⁰ Див. <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/plt/index.html>.

³¹ OJ C 129, 26.5.2005, p. 3.

³² «Global Europe: Competing in the World — a Contribution to the EU's Growth and Jobs Strategy» COM(2006) 567 final

³³ http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/intell_property/survey2006_en.htm

сів навколо правозастосування та формування обізнаності з питань інтелектуальної власності серед європейських компаній, що працюють в цих країнах. Усі угоди, що перебувають на стадії двостороннього обговорення містять окремі розділи з питань права інтелектуальної власності. З метою досягнення регулятивної конвергенції ці угоди повинні гарантувати ефективне забезпечення та захист прав інтелектуальної власності і чіткий розподіл міжнародних зобов'язань.

Нові багатосторонні ініціативи захисту прав інтелектуальної власності розробляються під час різних форумів, таких як засідання СОТ, ТРІПС, G8, ОЕСР і ВОІВ. Нещодавно була розроблена пропозиція щодо зміцнення засад міжнародного захисту інтелектуальної власності шляхом укладання Угоди про боротьбу з торгівлею контрафактною продукцією. Ця спільна американо-японська ініціатива спрямована на підписання міжнародної угоди про боротьбу з порушеннями прав інтелектуальної власності. Вона виділяє три ключові сфери для узгодження: міжнародна співпраця, переважно між митними та іншими правоохоронними органами, покращення організаційної структури завдяки підвищенню професіоналізму правознавців, а також покращення законодавчої бази. Беручи до уваги потенційний ефект від зрушень, які можуть принести скоординовані дії, Європейська комісія працює в межах мандата на ведення переговорів задля досягнення офіційної домовленості.

Як результат Європейська комісія бере на себе зобов'язання:

- *регулярно проводити оцінку правоохоронної діяльності з питань права інтелектуальної власності за межами ЄС;*
- *вести пошук ефективних засобів захисту прав інтелектуальної*

власності у двосторонніх торгових угодах;

- *активізувати правозахисну діяльність і співпрацю в третіх країнах через запровадження нормативного діалогу, особливо в країнах з високим рівнем контрафакції та піратства;*
- *працювати в напрямі досягнення багатосторонньої домовленості про боротьбу з торгівлею контрафактною продукцією.*

6.4. Питання розвитку. Впродовж останніх років країни, що розвиваються все більше долучаються, до міжнародних дискусій з питань ППВ, і намагаються зрозуміти, яким чином вони можуть використовуватися, як інструмент для соціального, екологічного, економічного та культурного розвитку. Створення в 2007 році Постійного комітету з розвитку та інтелектуальної власності при ВОІВ має стати відправною точкою на шляху досягнення прогресу в дискусії. Іншим прикладом є Спеціальна міжурядова робоча група з охорони громадського здоров'я, інновацій та інтелектуальної власності при ВООЗ, яка нещодавно завершила роботу над створенням глобальної стратегії³⁴, спрямованої на поліпшення доступу до лікарських засобів і вирішення проблеми ігнорування хвороб, особливо в країнах, що розвиваються. ЄС, як і раніше, грає ключову роль у розробці ініціатив з розвитку промислової власності на користь країн, які розвиваються, та найменш розвинених країн.

Порядок взаємодії між політикою охорони прав інтелектуальної власності і підготовкою навколишнього середовища до обміну технологіями був формалізований у Балійській дорожній карті (*Bali Roadmap*)³⁵, ухваленій під час Рамкової конференції ООН про зміну клімату в 2007 році. ЄС готовий брати участь в обговоренні пи-

³⁴ <http://www.who.int/phi/documents/POAWhitePaper.pdf>.

³⁵ Див. http://unfccc.int/meetings/cop_13/items/4049.php.

тань, де ймовірні побічні ефекти можуть перешкодити прогресу країн, які розвиваються, в боротьбі зі зміною клімату.

На засіданні Міжурядового комітету ВОІВ з питань інтелектуальної власності, генетичних ресурсів, традиційних знань і фольклору було висунуто пропозицію зобов'язати патентних заявників розкривати джерело або походження будь-яких генетичних ресурсів та відповідних традиційних знань, котрі вони використовували у своїх патентах³⁶. Ця вимога може допомогти спільнотам, з яких походять генетичні ресурси та традиційні знання, здійснювати перевірку дотримання заявником Правил доступу і спільного використання вигод, аби розділити вигоди від комерційного використання патентів, а також надати допомогу патентним відомствам при визначенні новизни винаходів. Патентне законодавство деяких держав-членів ЄС містить положення про необхідність розкриття географічного походження біологічного матеріалу в патентних заявках. Наразі Європейська комісія працює на впровадженням пропозиції ВОІВ і всіляко підтримує подібні ініціативи.

З метою виконання Дохської Декларації, ухваленої СОТ у 2001 році³⁷, і подальших рішень³⁸ про внесення поправок до Угоди ТРІПС, у травні 2006 року ЄС ухвалив Положення про обов'язкове ліцензування патентів, які стосуються виробництва фармацевтичної продукції, призначеної для експорту в країни з проблемами охорони громадського здоров'я³⁹. Ратифікація ЄС Протоколу про внесення змін до Угоди ТРІПС у 2005 році стала важливим сигналом, який засвідчив зрушення у цьому питанні.

Як результат, Європейська комісія братиме активну участь у міжнародних дискусіях, спрямованих на допомогу країнам, які розвиваються, в реалізації потенціалу прав промислової власності.

7. Питання розвитку. Для того щоб усунути недоліки системи охорони ППВ і дати Європі можливість повністю розкрити свій інноваційний та конкурентний потенціал, необхідні комплексні зміни. Запровадження патенту Співтовариства стане значним кроком до подолання перешкод на шляху високої вартості та складної організаційної процедури, що заважають захищати свої права винахідникам і підприємцям у Європі. Крім цього, інтегрована загальноєвропейська система юрисдикції може істотно поліпшити доступ до врегулювання спорів і встановлення правової визначеності для правовласників, а також третіх осіб. Отож вкрай важливо, щоб ці цілі були досягнуті в терміновому порядку.

Після прийняття запропонованих законодавчих пропозицій системи охорони для основних ППВ у Європі вийдуть на пристойний рівень. Однак деякі аспекти систем потребують регулярної переоцінки для забезпечення їх оптимальної ефективності. Крім цього, важливо постійно проводити додаткові заходи підтримки правової основи для того, щоб забезпечити надійне закріплення прав для європейських компаній усіх секторів і розмірів, а також винахідників та науково-дослідних організацій, аби вони могли повною мірою скористатися можливостями, наданими їм глобальною знанневою економікою.

Висновки. Цей огляд містить аналіз плану дій у сфері ППВ на рівні

³⁶ Див. http://www.wipo.int/tk/en/genetic/proposals/european_community.pdf.

³⁷ Див. http://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/min01_e/mindecl_trips_e.htm.

³⁸ Див. http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/implem_para6_e.htm and http://www.wto.org/english/tratop_e/trips_e/wtl641_e.htm.

³⁹ Regulation (EC) No 816/2006 of the European Parliament and of the Council of 17 May 2006 on the compulsory licensing of patents related to the manufacture of pharmaceutical products for export to countries with public health problems, OJ L 157 09.06.2006. p.1

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Співтовариства. Він спирається також на прийняту в 2011 році Стратегію щодо прав інтелектуальної власності. Повністю цей документ Європейської Комісії називається «Єдиний Ринок для прав інтелектуальної власності. Підтримка творчості та інновацій в цілях забезпечення економічного розвитку, високоякісних робочих місць, а також першокласної продукції та послуг в Європі» (*A Single Market for Intellectual Property Rights. Boosting creativity and innovation to provide economic growth, high quality jobs and first class products and services in Europe*). У цьому документі викладена програма модернізації основних положень європейського права інтелектуальної власності на найближчі роки [12]. Відзначаючи значний внесок творчих галузей у загальний економічний розвиток країн ЄС, Європейська комісія наголошує переважне значення для цих галузей двох факторів — адекватне правове регулювання та створення єдиного ринку. Важливий не тільки максимальний і ефективний захист інтересів правовласників. В основу єдиної європейської політики мають бути покладені потреби всього суспільства мати широкий, розумний за вартістю і зручний доступ до результатів інтелектуальної діяльності.

За різними експертними оцінками до 2015–2020 років у світі буде сформовано ринок VII технологічного укладу, де інтелектуальні вироби стануть основними об'єктами продажу. Вже зараз у передових країнах їхня частка становить 25–30 %, а буде — 70–80 % [13]. Японія, прийнявши в 70-х роках XX століття першу стратегію в сфері інтелектуальної власності, змогла з 7, аграрного, укладу піднятися відразу на 4 уклад. Стратегія ППВ має стати стимулом для розвитку діалогу і активних дій з боку держав-членів і зацікавлених сторін у суспільстві. Саме держави-члени мають розробляти стратегії у сферах своєї компетенції. Крім цього, винахідни-

ки, дослідницькі організації та МСП мають підвищувати власну обізнаність стосовно потенціалу ППВ для того, щоб завжди робити усвідомлений вибір. При використанні формальних ППВ, підприємства повинні вбудовувати їх у загальну стратегію свого бізнесу. Відповідальність за максимальну реалізацію можливостей, котрі ППВ можуть забезпечити для економіки в Європі, покладається на всіх і кожного.

Нещодавно, за результатами аналізу, інформаційне агентство Bloomberg внесло Україну до ТОП-50 найінноваційніших країн світу, поставивши її на 42 місце попереду таких країн, як Південна Африка, Аргентина, Румунія, Болгарія. За критерії рейтингу було виділено 7 факторів: 1) інтенсивність проведення НДДКР щодо вкладу у ВВП; 2) рівень продуктивності праці; 3) концентрація високих технологій; 4) кількість дослідників у відсотках на 1 млн людей; 5) продуктивність промисловості; 6) рівень освіти; 7) патентна активність. Найвищі показники Україна отримала завдяки рівню освіти (6 місце) та патентній активності (17 місце) [14]. Ми не зможемо досягти кращих показників без розробки та реалізації Стратегії розвитку національної системи інтелектуальної власності в Україні. ♦

Список використаних джерел

1. *Guidance for the development of an intellectual property (IP) strategy in countries in transition : Version One. Prepared by the Division for Certain Countries in Europe and Asia World Intellectual Property Organization.*
2. Крехівський О. В. Сучасні національні інноваційні стратегії: методологія і практика розробки : наукова доповідь / О. В. Крехівський, О. Б. Саліхова. — К. : Фенікс 2009. — 56 с.
3. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / авт.-упоряд. : Г. О. Андрущук, І. Б. Жилияєв, Б. Г. Чижевський, М. М. Шевченко. — К. : Парламентське вид-во, 2009. — 632 с.
4. Законодавче регулювання інноваційної діяльності в Європейському Союзі та державах-членах ЄС / за ред. Г. Авігдора, Ю. Капіци. — К. : Фенікс, 2011. — 704 с.
5. Див. результат окремого дослідження : Андрущук Г. О. Національні стратегії інтелектуальної власності: досвід Фінляндії / Г. О. Андрущук // Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2012. — № 1. — С. 13–23.
6. Федулова Л. І. Інноваційна політика : підручник // Л. І. Федулова, А. А. Мазаракі, Г. О. Андрущук. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. — 604 с.
7. Див. результат окремого дослідження: Андрущук Г. Патентный троллинг против инноваций: практика США / Г. Андрущук // ИС. Промышленная собственность. — 2013. — № 4. — С. 66–74.
8. Див. результат окремого дослідження: Андрущук Г. О. Правова охорона торговельних марок в країнах Європейського Союзу: основні засади / Г. Андрущук // Юридичний журнал. — 2012. — № 10(124). — С. 106–112.
9. Див. результат окремого дослідження: Андрущук Г. О. Концепція FRAND-ліцензування як баланс інтересів патентовласників та користувачів / Г. О. Андрущук // IV Міжнародна науково-практична конференція «Роль і значення інтелектуальної власності в інноваційному розвитку економіки», (м. Київ, 12–14.11.2012 року).
10. Див. результат окремого дослідження: Андрущук Г. О. Правова охорона комерційної таємниці у країнах Європейського Союзу / Г. О. Андрущук // Теорія і практика інтелектуальної власності. — 2012. — № 5. — С. 27–37; № 6. — С. 49–58.
11. В Стамбуле открылся седьмой Глобальный конгресс по борьбе с контрафакцией и пиратством [Электронный ресурс]. — Режим доступа к ресурсу : http://www.wipo.int/pressroom/ru/articles/2013/article_0010.html.
12. Див. результат окремого дослідження: Андрущук Г. О. Реформа права інтелектуальної власності в Європейському Союзі: стратегічні напрями / Г. О. Андрущук // Проблеми та перспективи розвитку інноваційної діяльності в Україні : VI Міжнародний бізнес-форум (Київ, 22.03.2013 року) / відп. ред. А. А. Мазаракі. — К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. — С. 15–21.
13. Локтєв В. ...І про науку в Україні можна забути [Електронний ресурс] / Вадим Локтєв. — Режим доступу до ресурсу : http://dt.ua/SCIENCE/i_pro_nauku_v_ukrayini_mozhna_zabuti_-97443.html.
14. Україна — у ТОП-50 найінноваційніших країн світу [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу : http://www.ukrinform.ua/ukr/news/ukraiina_potrapila_do_spisku_naybilsh_innovatsiynih_kraiin_1793373.

Надійшла до редакції 11.06.2013 року